

Leonid Iljič Brežněv

---

 web.archive.org/web/20181008082653/https://cs.wikipedia.org/wiki/Leonid_Iljič_Brežněv

[Skočit na navigaci](#) [Skočit na vyhledávání](#)

Leonid Iljič Brežněv
Леонид Ильич Брежнев

Brežněv na 7. sjezdu komunistické strany NDR (1967)

---

2. první tajemník Komunistické strany Sovětského svazu

Ve funkci:

14. listopadu 1964 – 10. listopadu 1982

Předchůdce   Nikita Sergejevič Chruščov

Nástupce   Jurij Vladimirovič Andropov

---

4. předseda prezidia Nejvyššího sovětu

Ve funkci:

8. května 1960 – 15. července 1964

Předchůdce Kliment Jefremovič Vorošilov

Nástupce Anastáz Ivanovič Mikojan

---

7. předseda prezidia Nejvyššího sovětu

Ve funkci:

16. června 1977 – 10. listopadu 1982

Předchůdce Nikolaj Viktorovič Podgornyj

Nástupce Jurij Vladimirovič Andropov

Stranická příslušnost

Členství Komunistická strana Sovětského svazu

Narození 19. prosince 1906
 Kamenskoje, Ruské impérium, dnes Ukrajina

Úmrtí 10. listopadu 1982 (ve věku 75 let)
 Moskva, SSSR

Národnost ruský Ukrajinec

Choť Viktorija Petrovna Brežněvová

Děti Jurij Leonidovič Brežněv
Galina Leonidovna Brežněvová

Sídlo Moskva

Alma mater Dněperská státní technická univerzita (1931–1935)

Profese	<u>politik</u> , inženýr a vojenská osoba
Ocenění	<u>Řád rudého praporu</u> (1942) <u>Řád rudé hvězdy</u> (1943) <u>Řád Vlastenecké války 1. třídy</u> (1943) <u>Řád rudého praporu</u> (1944) <u>Československá medaile Za chrabrost před nepřitelem</u> (1945) ... více na <u>Wikidatech</u>
Podpis	
Commons	<u>Леонид Ильич Брежнев</u>

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Leonid Iljič Brežněv (rusky: Леонид Ильич Брежнев, ukrajinsky: Леонід Ілліч Брежнєв; 19. prosince 1906, Kamenskoje (Каменское), Ruské impérium – 10. listopadu 1982, Moskva) byl sovětským politikem, nejvyšším představitelem Sovětského svazu (SSSR) v období let 1964–1982.

Brežněv vykonával od roku 1947 funkci prvního tajemníka ÚV KS v ukrajinské Dněpropetrovské oblasti, od roku 1950 v Moldávii a od roku 1955 v Kazachstánu. Jeho kariéra v Komunistické straně Sovětského svazu (KSSS) jej v roce 1960 přivedla do funkce předsedy Nejvyššího sovětu, nominální hlavy státu. Po vnitrostranickém puči proti Nikitovi Chruščovovi se Brežněv v roce 1964 stal skutečným vůdcem Sovětského svazu, a to nejprve prvním tajemníkem a od roku 1966 generálním tajemníkem Ústředního výboru KSSS.^[1] Působil téměř tři desítky let na vrcholných pozicích mocenské pyramidy Sovětského svazu a tzv. satelitních států a téměř dvě desetiletí byl jejím nejvyšším představitelem.

Kritici poznamenávají, že v době Brežněvovy vlády byl v SSSR nastolen tzv. „neostalinismus“ a došlo k dalšímu stupňování zbrojních závodů se Západem, hlavně se Spojenými státy americkými. Přičítají mu zodpovědnost za invazi vojsk Varšavské

smlouvy do Československa v roce 1968 a za sovětskou intervenci v Afghánistánu od roku 1979. V mezinárodní politice však v období studené války uplatňoval politiku tzv. détente – uvolňování napětí mezi SSSR a USA.

Brežněv se narodil ve městě Kamjanske, tehdy úředně Kamenskoje (Каменское), u Dněpropetrovsku na území dnešní Ukrajiny. Jeho dědeček Jakov, otec Ilja i matka Natalja Děnisovna Mazalovová se přestěhovali ze zemědělské vesnice Brežněvo, která leží v Kurské oblasti v Rusku, kvůli práci v ocelárně do Kamenskoje v Dněpropetrovské oblasti, což byla tehdy Jekatěrinoslavská gubernie Ruského impéria. Ačkoli byl tedy po rodičích etnický Rus, narodil se a vyrostl na Ukrajině a většina dokumentů uvádí jeho národnost jako ukrajinskou,^{[2][3][4][5][6]} jako např. jeho cestovní pas z roku 1947,^[7] některé jiné, jako např. průvodní list k Řádu vlastenecké války, zase jako ruskou.^{[8][9]}

Členem VKS (b) – Všesvazové komunistické strany (bolševiků) KSSS se Brežněv stal roku 1931. Jako řadový komsomolec a komunista se účastnil na přelomu dvacátých a třicátých let kolektivizace venkova. Patřil mezi stranické funkcionáře, jejichž kariéra započala v dobách Stalinova teroru – tzv. *generace roku 1937*. Většinu svého mládí prožil na Ukrajině v Dněpropetrovské oblasti. Prošel systémem večerního vzdělávání, které mu otevřelo cestu k rychlému vzestupu. Vlna velkého teroru 1937/1938 ho vynesla do stranických funkcí. Brežněv se stal oblastním tajemníkem, který zodpovídal za ideologický sektor a sektor obranného průmyslu. Ukrajinskou KS tehdy řídil Nikita Sergejevič Chruščov, se kterým pak byla Brežněvova kariéra v následujícím čtvrtstoletí spojena.

Během Velké vlastenecké války byl činný v Rudé armádě, kde působil na pozici politického komisaře, ve které dosáhl na hodnost generálmajora. Účastnil se řady bojů, např. v Malé zemi u Novorossijska, osvobození Krymského poloostrova a dalších operací, především jako politruk 18. armády, která se od září 1944 podílela na osvobození Československa. Dne 26. listopadu 1944 se

zúčastnil jako host prvního sjezdu národních výborů Zakarpatské Ukrajiny, kde byl přijat manifest požadující připojení oblasti k sovětské Ukrajině.^[10]

Po válce znovu odešel do stranického aparátu a řídil obnovu hospodářství a života ve válkou zničené záporožské a dněpropetrovské oblasti. V roce 1950 byl převeden do Moldávie, kde dva roky působil v nejvyšší funkci prvního tajemníka republikové komunistické strany. Na XIX. sjezdu KSSS byl zvolen tajemníkem ÚV a kandidátem prezidia ÚV a tak se zařadil mezi poslední favority J. V. Stalina (od nějž si údajně vysloužil přezdívku „krásný Moldavan“).

Brežněv jako politický komisař (1942)

Roku 1952 se stal členem Ústředního výboru KSSS. Již předtím vykonával funkci prvního tajemníka ÚV KS Moldávie. Na XIX. sjezdu KSSS v roce 1952]se stal tajemníkem ÚV a kandidátem prezidia ÚV. Po Stalinově smrti byl z funkcí odvolán a přesunut do Hlavní politické správy Rudé armády a námořnictva. Kariéru mu zachránil mocenský vzestup N. S. Chruščova. V letech 1954–1956 vykonával funkci prvního tajemníka ÚV KS Kazachstánu a vedl kampaň na zúrodnění celin. Na XX. sjezdu KSSS byl opět zvolen tajemníkem ÚV KSSS a stal se kandidátem politbyra ÚV KSSS. Poté zodpovídal za resort zbrojního průmyslu a kosmonautiky. O rok později, po porážce tzv. protistranické Molotovovy frakce a dalších byl již plnoprávným členem politbyra. O čtyři roky později, roku 1960, byl zvolen resp. jmenován předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR.

V roce 1957, když došlo ke krizi uvnitř stranického vedení, byl Chruščov téměř odvolán ze své funkce prvního tajemníka ÚV, když se proti jeho politice postavila většina členů předsednictva ÚV (Molotov, Kaganovič, Malenkov, Vorošilov, Bulganin, Pervuchin, Saburov, Šepilov). Brežněv se postavil na stranu svého patrona Chruščova a po boku dalších Chruščovových oblíbenců zaktivizoval

plénium ÚV proti konzervativnímu stalinistickému křídlu. Po odsouzení protistranické skupiny (Molotova, Malenkova, Kaganoviče a Šepilova) se zařadil mezi skupinu nejmocnějších členů předsednictva KSSS druhé poloviny padesátých let (Chruščov, Kiričenko, Mikojan, Aristov, Brežněv, Suslov, Furcevová a Kozlov).

Počátkem šedesátých let nahradil Brežněv starého K. J. Vorošilova na postu oficiální hlavy státu – stal se předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. V této funkci sice načas opustil všemocný stranický aparát, ale zaujal velmi prestižní post, který naplňoval jeho ambice. Chruščovovy kádrové přesuny však vnášely pocit nejistoty i mezi členy nejvyššího vedení. Brežněva však nečekaně vynesly do pozice muže číslo dvě, když „korunní princ“ Frol Kozlov utrpěl mozkovou mrtvici po hádce s Chruščovem. Brežněvova kariéra však byla na hraně možností. Chruščov plánoval další přesuny a rozhodně nehodlal připustit Brežněvovo setrvání v centru politického života země. Nová elita KSSS (Chruščov, Brežněv, Podgornyj, Mikojan, Kosygin, Suslov, Šeljepin) však neumožňovala Chruščovovi prozatím Brežněva nahradit někým schopnějším.

Brežněv využil příležitosti a přidal se na stranu nespokojených s Chruščovem. V centru spiknutí stála pětice členů předsednictva ÚV – L. I. Brežněv, N. V. Podgornyj, A. N. Šeljepin, G. I. Voronov a D. S. Poljanskij, kteří si zajistili podporu vojensko-průmyslového komplexu (D. F. Ustinov, R. J. Malinovskij, A. A. Gromyko, A. A. Jepišev), KGB (V. J. Semičasnyj) a konzervativních dogmatiků (M. A. Suslov, B. N. Ponomarjov, Iljičev). Chruščov nazval Brežněva „úlisným hadem“.

Brežněv po projevu na plenární schůzi ústředního výboru Komsomolu (1968)

V říjnu 1964 byl Chruščov zbaven všech svých funkcí a penzionován. Moc získalo kolektivní vedení členů předsednictva KSSS (Brežněv, Kosygin, Podgornyj, Suslov, Šeljepin, Poljanskij a Voronov). Prvním tajemníkem KSSS se stal L. I. Brežněv, řízení kabinetu převzal A. N. Kosygin a o něco později se stal oficiální hlavou státu N. V. Podgornyj.

První tajemník KSSS Brežněv se vydal na cestu pozvolného upevňování svého postavení, které trvalo až do jeho smrti. O jeho schopnostech neměl nikdo valné mínění. Vědělo se, že nemá žádný jasný politický program, dostatečné vzdělání a v ideologických, ekonomických či zahraničně-politických otázkách se vůbec neorientuje. Jeho dosavadní spolupíklenci se stali jeho rivaly. Většina členů vedení i společnosti považovala Brežněvovo vůdcovství za dočasné řešení. První tajemník ale do svých rukou soustředil klíčový mocenský sektor – kontrolu kádrů a obsazování funkcí, který dokázal nečekaně využít pro své účely. Pozornost věnoval i KGB, kam dosadil J. V. Andropova se svými nohsledy S. K. Cvigunem a G. K. Cinevem, a vojensko-průmyslovému komplexu, jehož investičním požadavkům vycházel všemožně vstříc.

Hlavní strategií bylo vyhnout se otevřeným střetům, nevyzpytatelným a kontroverzním reformám a stranickým aparátníkům garantoval jejich setrvání ve funkcích (politika stability). Zcela rezignoval na kontrolu některých oblastí sovětské politiky. Ideologii převzal tajemník ÚV Michail Andrejevič Suslov. Řízení hospodářství bylo ponecháno v kompetenci rady ministrů v čele s A. N. Kosyginem. Toho však střežil stranický aparát, který vytvořil k vládě paralelní struktury. Premiér byl postupně odsunut ze

Brežněv a Erich Honecker
ve Východním Berlíně
(1971)

Leonid Brežněv vítá
předsedu státní rady NDR
Waltera Ulbrichta
v Moskvě, kolem roku 1969

skutečného vedení vlády a stal se pouhým vykonavatelem rozhodnutí stranických aparátčků. Hospodářství pomalu a jistě začalo ztrácet dech a stagnovalo. Brežněv však prohlásil, že žádné změny nejsou třeba. Stačí, aby všichni pracovali lépe. Počátkem sedmdesátých let už bylo Brežněvovo postavení natolik pevné, že se mohl zbavit svých oponentů a kritiků. Odešli G. I. Voronov (dlouholetý premiér RSFSR), D. S. Poljanskij (místopředseda vlády zodpovídající za zemědělství), P. E. Šelest (první tajemník Ukrajiny), dřívější šéf KGB a Chruščovův favorit – A. N. Šeljepin, či předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR N. V. Podgornyj.

Brežněv se obklopil svými loajálními spolupracovníky z Dněpropetrovska, Moldávie či Kazachstánu. Moc v zemi získala tzv. dněpropetrovská, moldavská mafie. Vůdcem sovětské komunistické strany zůstal Brežněv až do své smrti v listopadu 1982. Po jeho boku stáli věrní spolupracovníci: M. A. Suslov, A. P. Kirilenko, N. A. Tichonov, K. U. Černěnko, J. V. Andropov, D. F. Ustinov a A. A. Gromyko.

Epocha détente a stagnace

Sedmdesátá léta 20. století byla obdobím relativní stability sovětského impéria. Západní svět se zaměřil na své ekonomické problémy a tak politika détente (uvolňování napětí – oteplování vztahů) dostala zelenou. Sovětská zahraniční politika byla směřována na udržení vlády ve středovýchodní Evropě a tiché rozšiřování impéria ve třetím světě. Brežněvova doktrína spočívala v kolektivní odpovědnosti států Varšavské smlouvy za udržení komunistických režimů a dovolovala sovětům zasáhnout v případě ohrožení jednoty bloku. Zásah proti pražskému jaru v srpnu 1968 byl jasnou

Jimmy Carter a Leonid Brežněv při ratifikaci SALT-2 (1979, Vídeň)

proklamací sovětské ochoty bránit celistvost východního bloku, ačkoli samotný Brežněv byl zpočátku proti vojenské intervenci. Velkým problémem Brežněvova vedení byla roztržka s Čínou, kterou se oproti očekávání nepodařilo překonat a která vedla k lokálnímu dálnévýchodnímu vojenskému incidentu na řece Ussuri.

Vztah se Západem se stal pro Brežněva osobní záležitostí. Snažil se o mírovou koexistenci s „imperialistickým táborem“.

Mezi Východem a Západem se vytvořila atmosféra uvolňování napětí, která byla založena na vojenské paritě. Sám generální tajemník aktivně podporoval ekonomickou spolupráci a politiku odzbrojení, byť sovětský vojenský arzenál neustále narůstal. Sovětský svaz využíval svých devizových zdrojů plynoucích z vývozu nerostného bohatství a tím řešil své hospodářské problémy. Nakupoval obilí a také moderní technologie a tím mohl na čas zajistit svým občanům relativní spotřební blahobyt. Největší pohromou pro sovětský systém se stalo rozhodnutí o vpádu do Afghánistánu na konci roku 1979. To už bylo Brežněvovo vedoucí postavení uměle prodlužovanou fikcí.

V zemi bujela šedá ekonomika, která stále více nahrazovala nevykonný systém centrálního plánování. Okrádání státu se stalo nezbytností pro zvyšování životní úrovně obyvatel. Vedle toho se i korupce stala přirozenou součástí života. Stranická nomenklatura se cítila být neohrožená a zmocňovala se společenského bohatství na úkor státu i vlastních občanů. Stabilita kádrů způsobila, že se průměrný věk vedoucích představitelů režimu zvyšoval. Většina funkcionářů se narodila v letech 1900–1920 a vstoupila do politického života v éře stalinismu. Sovětskou společnost začala ovládat gerontokracie.

Brežněv zachycený v roce 1973 při diskuzi s Nixonem

Brežněv v roce 1974 během setkání s prezidentem USA, Geraldem Fordem

Vrcholem Brežněvovy éry se staly Letní olympijské hry 1980 v Moskvě. Olympiáda však byla citelně poznamenána bojkotem západních sportovců kvůli sovětské invazi do Afghánistánu. To už byl zřejmý pozvolný úpadek režimu. Stárnoucí vedení země nebylo schopno řešit nahromaděné problémy. Započala epocha honosných pohřbů. V roce 1980 zemřel dlouholetý premiér N. A. Kosygin. V lednu 1982 zesnul i Brežněvův hlavní ideolog Michail Andrejevič Suslov.

Na konci jeho života v Sovětském svazu znovu propukl nezřízený kult osobnosti generálního tajemníka. Brežněv propadl vlastní glorifikaci a shromažďování všemožných vyznamenání a funkcí. Prezídium Nejvyššího sovětu SSSR mu v květnu 1976 udělilo vojenskou hodnost maršála Sovětského svazu.^[11] V roce 1977 se stal nástupcem N. V. Podgorného ve funkci předsedy prezídia Nejvyššího sovětu SSSR.^[1]

Závěr života a smrt

Podrobnější informace naleznete v článku Smrt a státní pohřeb Leonida Brežněva.

V polovině 70. let se začal rapidně zhoršovat Brežněvův zdravotní stav. Fakticky přestal být způsobilý pracovat, většina členů vedení však o jeho odchodu do důchodu nechtěla ani slyšet. Jeho umírněný styl práce jim vyhovoval, dostali volnost a důvěru. Brežněvova vnitrostranická doktrína byla založena na co nejmenších pohybech ve funkcích, stabilitě, která měla dát funkcionářům klid na práci.^[12]

Dne 7. listopadu 1982 se Brežněv naposledy zúčastnil vojenské přehlídky na tribuně Leninova mauzolea na moskevském Rudém náměstí. Zemřel o tři

Brežněv na pamětní plaketě v Německu

Brežněv parodovaný na Berlínské zdi

dny později, 10. listopadu 1982. Mezi starci v politbyru začala hra o nástupnictví a záchranu upadajícího systému. O dva dny později se konalo plenární zasedání ÚV KSSS, na kterém byl na návrh K. U. Černěnka zvolen jednomyslně novým generálním tajemníkem Jurij Vladimirovič Andropov. Sovětský svaz nakonec přečkal Leonida Iljiče Brežněva o pouhých devět let.

Brežněv byl mj. čtyřnásobným nositelem čestného titulu hrdina Sovětského svazu (1966, 1976, 1978, 1981),^[1] ^[13] trojnásobným držitelem nejvyššího československého státního vyznamenání Řádu Klementa Gottwalda – za budování socialistické vlasti (1976, 1978, 1981)^[1] ^[14], trojnásobným nositelem čestného titulu hrdina Československé socialistické republiky (1970, 1976, 1981)^[1] ^[15] i nositelem Československého řádu Bílého lva 1. třídy s řetězem (1973).^[1]

Paměti

BREŽNĚV, Leonid Il'jič. *Vzpomínky*. Překlad Vladimír Michna. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1979. 289 s. cnb000140952. [Obsahuje vzpomínkové stati „Malá země“, „Znovuzrození“. „Celina“.]

Reference

---

1. ↑ *Наградной лист на заместителя начальника Политуправления Черноморской Группы войск Северо-Кавказского фронта полковника Брежнева Леонида Ильича на награждение приказом Северо-Кавказского фронта № 53/н от 16 марта 1943 года орденом «Красная Звезда»*. [online]. *leaders.rusarchives.ru*. Dostupné online.
2. ↑ *Учетно-послужная карта на Л.И. Брежнева из картотеки учета политсостава Советской Армии. | Брежнев. К 110-летию со дня рождения*. [online]. *leaders.rusarchives.ru*. Dostupné online.

3. ↑. Учетные карточки награжденного на Леонида Ильича Брежнева. | Брежнев. К 110-летию со дня рождения. [online]. leaders.rusarchives.ru. Dostupné online.
4. ↑. Аттестационный лист Л.И. Брежнева на присвоение очередного воинского звания. 6 сентября 1944 г. | Брежнев. К 110-летию со дня рождения. [online]. leaders.rusarchives.ru. Dostupné online.
5. ↑. Анкета Л.И. Брежнева, делегата III съезда КП(б) Молдавии с правом решающего голоса. 1 марта 1951 г. | Брежнев. К 110-летию со дня рождения. [online]. leaders.rusarchives.ru. Dostupné online.
6. ↑. Памяти великого украинца днепропетровца Леонида Брежнева [online]. Преступности НЕТ, 2013-11-11. Dostupné online.
7. ↑. Наградной лист на начальника политотдела 18-й армии полковника Брежнева Леонида Ильича на награждение Указом ПВС СССР от 18 сентября 1943 года орденом «Отечественная война» I степени. [online]. leaders.rusarchives.ru. Dostupné online.
8. ↑. Приписная книжка допризывника Л.И. Брежнева. 5 октября 1928 г. [online]. leaders.rusarchives.ru. Dostupné online.
9. ↑.
10. ↑. BREŽNĚV, Iljič Leonid. Hovoří o nové Ústavě SSSR (1977). Hlasy slavných [online]. Archiv ČRo [cit. 4.2.2017]. Dostupné online.
11. ↑. <http://www.warheroes.ru> přístup 3.8.2008
12. ↑. <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/upload/rkg.pdf>
13. ↑. <http://www.vyznamenani.net> přístup 3.8.2008

Literatura

OSTAP, Pavel. L. I. Brežněv - desetiletí na vrcholu moci. *Historický obzor*, 2009, 20 (3/4), s. 82-90. ISSN 1210-6097.

- [Obrázky, zvuky či videa k tématu Leonid Iljič Brežněv ve Wikimedia Commons](#)
- [Leonid Brežněv](#) - video z cyklu České televize [Historický magazín](#)

Předchůdce	Leonid Iljič Brežněv	Nástupce
<u>Nikita Chruščov</u>	<u>první tajemník ÚV KSSS</u> <u>14. říjen 1964 - 8. duben 1966</u>	transformace do <i>generální tajemník ÚV KSSS</i>
transformace z <i>první tajemník KSSS</i>	<u>generální tajemník ÚV KSSS</u> <u>8. duben 1966 - 10. listopad 1982</u>	<u>Jurij Andropov</u>

Portály: [Lidé](#) | [Politika](#) | [Rusko](#)